

**[Σχόλια για το βιβλίο από τον Θωμά Μπαμπάλη,
Αναπληρωτή Καθηγητή Παιδαγωγικής στο ΕΚΠΑ]**

Αγαπητές και αγαπητοί συνάδελφοι και φίλοι,

Δυστυχώς δεν κατόρθωσα να παρευρεθώ στην σημερινή μας εκδήλωση που είναι αφιερωμένη στην παρουσίαση του βιβλίου του Αλέξη και των συνεργατών του, καθώς με δεσμεύουν ανειλημμένες υποχρεώσεις. Ωστόσο έχω την επιθυμία να καταθέσω δύο λόγια από καρδιάς.

Η Μετασχηματίζουσα μάθηση είναι από καιρό το σήμα κατατεθέν της ομάδας μας. Εγώ ως νέο μέλος της αισθάνομαι ιδιαίτερη χαρά τόσο για την ένταξή μου στην ομάδα όσο και για την ευρύτερη και βαθύτερη επαφή μου με τη μετασχηματίζουσα μάθηση και τους θιασώτες της.

Το νέο βιβλίο του Αλέξη και των συνεργατών του αποτελεί μια ιδιαίτερος σημαντική συμβολή στην έρευνα για τη Θεωρία του Μετασχηματισμού. Αξίζουν συγχαρητηρίων οι συνεργάτες του Τόμου για την αξιόλογη προσφορά τους.

Στον Τόμο εκτίθενται μέσα από δέκα κείμενα τόσο οι διάφορες διαστάσεις της Θεωρίας του Μετασχηματισμού όσο και οι αναθεωρητικές και κριτικές προσεγγίσεις που διατυπώθηκαν κατά καιρούς. Αναζητούνται και εντοπίζονται σχέσεις ανάμεσα στη Θεωρία του Μετασχηματισμού με άλλες θεωρίες και εξετάζεται σε ποιον βαθμό, και σε ποια σημεία, επηρεάζεται η Θεωρία του Μετασχηματισμού από αυτές ή και στηρίζεται σε αυτές. Με άλλα λόγια οι εργασίες κυκλώνουν τη Θεωρία του Μετασχηματισμού από διάφορες πλευρές αναζητώντας διασταυρώσεις με άλλες θεωρίες, αλλά και ασκούν κριτική σε διάφορες αξιωματικές θέσεις της Θεωρίας του Μετασχηματισμού, αλλά και την εμπλουτίζουν με νέα δεδομένα και νέες παραμέτρους.

Ο Mezirow θεωρεί ότι ο βασικός στόχος της εκπαίδευσης ενηλίκων είναι **ο κριτικός στοχασμός** των συμμετεχόντων επάνω σε αντιλήψεις και παραδοχές που έχουν υιοθετήσει μέσω της διεργασίας της κοινωνικοποίησης, αλλά που αποδεικνύεται στην πράξη ότι είναι δυσλειτουργικές, με την έννοια ότι εμποδίζουν τους συμμετέχοντες να εναρμονίζονται δημιουργικά με τον ανθρώπινο και κοινωνικό περίγυρο

τους. Μέσα από τον κριτικό στοχασμό, θέτουν σε αμφισβήτηση τις δυσλειτουργικές παραδοχές τους, τις επανεξετάζουν, αντιλαμβάνονται τα αίτια που τους οδήγησαν σε αυτές και αναζητούν εναλλακτικές ιδέες και οπτικές, που μπορούν να συμβάλουν στην πορεία προς τη χειραφέτησή τους.

Αυτό σημαίνει ότι η θεωρία του Μετασχηματισμού έχει ως σκοπό της μέσα από τη διεργασία του κριτικού στοχασμού να οδηγήσει στον εντοπισμό των δυσλειτουργικών παραδοχών και των πηγών τους και στη συνέχεια σε αναθεώρηση σκέψεων, απόψεων και μορφών συμπεριφοράς, οι οποίες αποτελούν δεσμά για το άτομο, και να ανοίξει το δρόμο προς τη χειραφέτηση και τον αυτοπροσδιορισμό. Ως μέσα για την επίτευξη αυτού του σκοπού χρησιμοποιεί τον ορθολογικό διάλογο και τον κριτικό στοχασμό, ενώ ως κεντρική λειτουργία της διεργασίας του *κριτικού στοχασμού* θεωρεί την *αξιολόγηση* αυτού που γνωρίζουμε.

Οι εργασίες λοιπόν του Τόμου προσπαθούν να εμβαθύνουν αλλά και να διευρύνουν αυτές τις θέσεις του Mezirow με κριτική πρόθεση.

Η Νατάσα Ράικου και ο Θανάσης Καραλής εντόπισαν τον τρόπο με τον οποίο ο Mezirow προώθησε τις θέσεις του Dewey για τον κριτικό στοχασμό και τις νοητικές συνήθειες. Προσφέρουν λοιπόν σημαντικά στην έρευνα για τον βαθμό επίδρασης του Dewey στη διαμόρφωση της Θεωρίας του Μετασχηματισμού.

Η Δανάη Βαϊκούση διερεύνησε τον ρόλο του διαλόγου στον Mezirow και στον Freire. Πέρα από τα κοινά σημεία, αναδεικνύονται και διαφορές, καθώς ο Freire αφιερώνει όλο το έργο στην κριτική συνειδητοποίηση και επικεντρώνεται στη συλλογική δράση αναφορικά με το κοινωνικο-πολιτικό πεδίο, ενώ ο Mezirow εστιάζει στον μετασχηματισμό ολόκληρου του φάσματος των προβληματικών αντιλήψεων και συμπεριφορών που μπορεί να αφορά άτομα ή συλλογικές οντότητες, και θεωρεί ότι κάθε είδος μετασχηματισμού σχετίζεται με την ειδική εκείνη μορφή δράσης που είναι κατάλληλη για την πραγμάτωσή του.

Η Άννα Τσιμπουκλή εκθέτει τις θέσεις του Gould για τις ψυχικές στρεβλώσεις και διαπιστώνει ότι οι συγκεκριμένες θέσεις επηρέασαν τη διαμόρφωση της Θεωρίας Μετασχηματισμού. Παράλληλα υπογραμμίζει

τη συνάφεια των σταδίων της μετασχηματιστικής διεργασίας του Gould με τις φάσεις της Μετασχηματίζουσας Μάθησης του Mezirow.

Ο Μανώλης Κουτούζης δείχνει τον τρόπο με τον οποίο η Marsick έχοντας ως αφετηρία τη Θεωρία Μετασχηματισμού δόμησε τη δική της θεωρία για τον μετασχηματισμό μέσα σε οργανισμούς. Δείχνει ότι η Θεωρία του Μετασχηματισμού είναι μια ζωντανή θεωρία, η οποία οδηγεί σε συνθετικές προσεγγίσεις.

Η Έφη Κωσταρά εξετάζει τη σχέση και τα κοινά σημεία της Θεωρίας του Mezirow και των θέσεων του Σωκράτη για τον κριτικό στοχασμό και τον κριτικό διάλογο. Εστιάζει στον ρόλο του μέντορος-εκπαιδευτή για την αλλαγή των κοινωνικοπολιτικών δομών, οι οποίες εμποδίζουν τους πολίτες να συμμετέχουν στο διάλογο και στη λήψη αποφάσεων, που αποτελούν προαπαιτούμενα για την εδραίωση της δημοκρατίας.

Ο Νίκος Σηφάκης και η Στεφανία Κορδία υπογραμμίζουν τα κοινά σημεία των Kegan και Mezirow αναφορικά με τη διεργασία της χειραφέτησης στο στάδιο της ενηλικιότητας. Προσπαθούν να συνδυάσουν τις δύο θεωρίες και δομούν ένα πρόγραμμα που έχει ως σκοπό τον μετασχηματισμό των δυσλειτουργικών αντιλήψεων των εκπαιδευτικών αγγλικής γλώσσας.

Η Γεωργία Μέγα εξετάζει τα κοινά σημεία και τις διασταυρώσεις των θεωριών της Greene και του Mezirow. Η πρώτη θεωρεί ότι ο κριτικός αυτοστοχασμός και ο διάλογος αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία της χειραφετητικής μάθησης, ενώ ο δεύτερος υπογραμμίζει ότι η φαντασία και η αισθητική εμπειρία αποτελούν ουσιώδεις παραμέτρους της μετασχηματιστικής διεργασίας.

Ο Μάνος Παυλάκης συσχετίζει το έργο του Argyris με τη Θεωρία της Μετασχηματίζουσας Μάθησης του Mezirow και εντοπίζει σημαντικές συγκλίσεις, οι οποίες αναφέρονται στον σκοπό της μάθησης, στα στάδια του μετασχηματισμού αντιλήψεων, στον ρόλο του κριτικού στοχασμού καθώς και στη συγγένεια ανάμεσα στη διεργασία μετασχηματισμού νοητικών συνηθειών του Mezirow και στην αλλαγή παραδοχών και αξιών μέσα από τη «μάθηση διπλού βρόγχου» του Argyris.

Ο Πάρης Λιντζέρης ασχολείται με τον Ilteris και συγκεκριμένα με τον τρόπο με τον οποίο ενέταξε τη Θεωρία του Μετασχηματισμού στο πλαίσιο της ολιστικής θεώρησής του για το φαινόμενο της μάθησης. Εξετάζει τη θεωρία του Mezirow υπό το πρίσμα της ευρύτερης θεώρησης για τη Μετασχηματίζουσα Μάθηση.

Ο Γιώργος Κουλαουζίδης ερευνά τη σχέση και τα σημεία σύγκλισης καθώς και τις διαφορές μεταξύ του Jarvis και του Mezirow. Και οι δύο τονίζουν τη σημασία και τον ρόλο του κριτικού στοχασμού κατά τη διαχείριση και νοηματοδότηση νέων εμπειριών. Ο Jarvis ισχυρίζεται ότι η εκπαίδευση ενηλίκων δεν πρέπει να αφορά στα άτομα αλλά στο κοινωνικό σύνολο αποσκοπώντας στην κοινωνική αλλαγή, ενώ ο Mezirow αναδεικνύει τη διαλεκτική σχέση ανάμεσα στον προσωπικό μετασχηματισμό και την κοινωνική αλλαγή.

Όπως διαπιστώνουμε, πρόκειται για μια συλλογική προσπάθεια, η οποία έχει ως σκοπό να δια φωτίσει τις ποικίλες και συχνά αόρατες πλευρές της Θεωρίας του Μετασχηματισμού. Όλα δείχνουν ότι η συγκεκριμένη θεωρία δεν έχει κλείσει τον κύκλο της, αλλά αντίθετα συνεχώς εμπλουτίζεται και διευρύνεται. Η συμβολή του παρόντος τόμου σε αυτόν τον εμπλουτισμό και σε αυτήν τη διεύρυνση είναι ιδιαίτερα σημαντική. Αν μάλιστα λάβει κανείς υπόψη του ότι η Θεωρία του Μετασχηματισμού αφορά τον κάθε άνθρωπο χωριστά αλλά και τη σύνολη κοινωνία, τότε ο Τόμος αποδεικνύεται, πέραν της επιστημονικής του συμβολής στην έρευνα, ιδιαίτερα αξιόλογος για όλους μας.

Εύχομαι να είναι καλοτάξιδο το βιβλίο.

